

MATERIAŁY W PRZYGOTOWANIU:

1. Monografia „Przyszłość torfowisk Polski” – materiały konferencyjne, Magdalena Ziarnek, Krzysztof Ziarnek
2. Trwają przygotowania publikacji podsumowującej 50 lat badań mikosocjologicznych w Polsce (redakcja: prof. M. Ławrynowicz we współpracy z prof. A. Bujakiewicz, prof. W. Mułenko oraz wszystkich mikosocjologów). Druk zaplanowano w *Monographiae Botanicae*.

VIII. WYRÓŻNIENIA

W 2004 roku, za wybitne prace naukowe i upowszechnianie wiedzy botanicznej wyróżnienia honorowe przyznano kolejnym członkom.

W 2004 roku godność Członka Honorowego PTB nadano:

Doc. Dr Františkowi Hindákowi
 Prof. Oldze Erdelskiej
 Prof. Romanie Czapik
 Prof. Krystynie Falińskiej
 Prof. Alicji Górskiej-Brylss
 Prof. Krystynie Grodzińskiej
 Prof. Alinie Kacperskiej-Lewak
 Prof. Krzysztofowi Rostańskiemu

Prof. Adam Zajac i prof. Maria Zajac zostali odznaczeni Medalem im. W. Szafera za redakcję dzieła *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*.

Medalem im. Z. Czubińskiego odznaczono prof. Hannę Piotrowską.

Medalami im. B. Hryniewieckiego odznaczono: dr Andrzeja Noryskiewicza, mgr Kaja Romeyko-Hurko, dr Hannę Werblan-Jakubiec, prof. Małgorzatę Wierzbicką, Muzeum Przyrodnicze w Kazimierzu Dolnym.

Ponadto Minister Edukacji Narodowej i Sportu przyznał nagrodę zespołową za podręcznik *Torfy i Torfowiska* (Herbich J., Herbichowa M. *Szata roślinna torfowisk Polski*, W: P. Ilnicki, *Torfowiska i torf*. Wyd. AR im. A. Cieszkowski w Poznaniu, Poznań, s. 179–203).

Anna MIKUŁA

VARIA

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

53. ANNA RUMEK

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – 25 XI 1909 Podgórze [ówcześnie samodzielne miasto w Galicji, obecnie prawobrzeżna część Krakowa], – 13 II 1969 Pszczyna.

2. Rodzina – ojciec – Andrzej Rumeck, pracownik Zarządu Miejskiego w Krakowie, matka – Wiktoria z domu Hudaszek, siostry – Helena Michalik, – Bronisława Kaczmar, – Michalina Straż, pracownik Miejskich Zakładów Energetycznych w Krakowie – Maria.

3. Wykształcenie – 1917/1918 – I klasa w XLIII Szkole Ludowej w Krakowie, 1918/1919–1922/1923 – klasy II–VI w XLV Szkole Powszechnej im. H. Sienkiewicza w Krakowie, 1923/1924–1928/1929 – Państwowe Gimnazjum Żeńskie typu humanistycznego w Krakowie, 24 V 1929 – matura tamże. 1929/1930–1933/

1934 – studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego (botanika jako przedmiot główny, geografia – poboczny). 1934 – kurs limnologiczny zorganizowany przez Stację Hydrobiologiczną na Wigrach.

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – 30 VI 1939 – magister filozofii w zakresie botaniki [obrona na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, promotor: prof. Jadwiga Wołoszyńska] na podstawie pracy opublikowanej następnie pod tytułem: Okrzemki torfowiska w Borku Fałęckim koło Krakowa. Les diatomées de la tourbière à Borek Fałęcki près de Cracovie. Materiały do Fizjografii Kraju. *Documenta Physiographica Poloniae* 1946 2: 1–36. [20 III 1951 – rygorozum z zakresu systematyki i ekologii roślin jako przedmiotu głównego i z zoologii jako przedmiotu pobocznego], 21 III 1951 [publiczna obrona] – doktor nauk matematyczno-przyrodniczych [promocja na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego, promotor: prof. Jadwiga Wołoszyńska] na podstawie rozprawy „Fitoplankton powierzchniowy Zatoki Gdańskiej i jego sezonowość” składającej się z dwóch opublikowanych wcześniej prac: 1. Lista gatunków fitoplanktonu powierzchniowego Zatoki Gdańskiej. List of the phytoplankton species occurring in the superficial water layers in the Gulf of Gdańsk. *Biuletyn Morskiego Laboratorium Rybackiego w Gdyni* 1948 4: 139–141, tabl. I–VIII; 2. Sezonowe występowanie gatunków w fitoplanktonie Zatoki Gdańskiej. Seasonal Occurrence of Phytoplankton Species in the Gulf of Gdańsk. *Biuletyn Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni* 1950 5: 145–149, tabl. I.

5. Przebieg pracy zawodowej – 1930 i 1934–1939 [–1945?] – Uniwersytet Jagielloński, Zakład Botaniki Farmaceutycznej: 1930 – młodsza asystentka, 1 I 1934 – 31 VIII 1938 – asystentka wolontariuszka, 1 IX 1938 – 31 VIII 1939 – kontraktowa młodsza asystentka [w swych życiorysach podawała, że była zatrudniona do 1 III 1945]. 4 VI 1941 – 31 I 1942 – Statistisches Amt [niemiecki Urząd Statystyczny] w Krakowie: mechaniczna [sic!] pomoc biurowa. 10 II 1942 – 18 VI 1945 – Zakład prof. Bujwida wyrobu

surowic i szczepionek w Krakowie: bakteriolog. 1 VII – 31 X 1945 – Państwowy Zakład Higieny w Gdyni, Dział Bakteriologii: asystent naukowy. 1945–1952 – Morski Instytut Rybacki w Gdyni [noszący początkowo nazwę: Główny Morski Urząd Rybacki], Laboratorium Morskie: 1 XI 1945 – 31 XII 1948 – pracownik naukowy, 1 I 1949 – 29 II 1952 – samodzielny pracownik naukowy, [równocześnie:] 1 IX 1946 – 31 VIII 1948 – Akademia Lekarska w Gdańsku, Katedra Botaniki na Wydziale Farmacji: starszy asystent. 26 III 1952 – 31 III 1955 – Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Gdańsku. 1 IV 1955 – 31 XII 1956 – Zakład Badania Wodociągów i Kanalizacji Politechniki Śląskiej w Gliwicach: starszy pracownik naukowo-badawczy. 1 I – 31 XII 1957 – Zakład Badania Wodociągów i Kanalizacji Instytutu Gospodarki Komunalnej w Warszawie: starszy pracownik naukowo-badawczy [1 I 1958 placówka ta została przejęta przez Zakład Biologii Wód PAN]. 1958–1969 – Zakład Biologii Wód Polskiej Akademii Nauk w Krakowie: 1 I – 28 II 1958 – p.o. [pełniła obowiązki] adiunkta, od 28 II 1958 do śmierci – adiunkt, [równocześnie:] 1 X 1963 – 31 III 1965 – Instytut Gospodarki Komunalnej w Warszawie: Ośrodek Badawczo-Doświadczalny w Goczałkowicach [1/2 etatu].

6. Podróże naukowe – [brak informacji]

7a. Zakres badań botanicznych – fykologia.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac – Opublikowała 14 prac. Spis jej publikacji liczący 10 pozycji w: J. Siemińska, 1990. Polska Bibliografia Fykologiczna. The Polish Phycological Bibliography. *Bibliografie Botaniczne*, t. 3, cyt. s. 308–309. Najważniejsze prace (oprócz rozpraw magisterskiej i doktorskich) [opublikowane pod nazwiskiem Rumek lub Rumkówna]: 1. 1950. Odżywianie się larw storni (*Pleuronectes flesus* L.). The food of Flounder larvae (*Pleuronectes flesus* L.). *Biuletyn Morskiego Instytutu Rybackiego w Gdyni* 5: 13–18; 2. 1950 [wyd. 1951]. Badania nad fauną i florą denną Zatoki Gdańskiej dokonane przy użyciu helmu nurkowego. Część IV. Investigations of the bottom fauna and flora in the Gulf of

Gdańsk made by using a diving helmet. Part IV. *Bull. Int. Acad. Polon. Sci. Lett., Cl. Sci. Math. Nat., Sér. B: Sci. Nat. (II)* **1950**(7–10): 223–267 [współautorzy: W. Kałkowski, H. Franckiewicz, H. Wojtusiak, R. J. Wojtusiak]; 3. 1952. Mikołajek nadmorski (*Eryngium maritimum* L.). *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* **8**(3): 12–20; 4. 1957. Plankton i peryfiton zbiornika goczalkowickiego w roku 1956. [w:] K. Starmach i E. Zaczynski (red.), *Hydrobiologiczne badania zbiorników wodnych*. Polska Akademia Nauk. Komitet dla spraw Górnosląskiego Okręgu Przemysłowego. Komisja dla spraw gospodarki wodnej i ochrony wód przed zanieczyszczeniem. *Biuletyn nr 8*, s. 61–76; 5. J. Oszast, 1957. Historia klimatu i flory Ziemi Dobrzyńskiej w późnym glacie i w holocenie. History of the climate and flora of the Dobrzyń region (Northern Poland) in the late Glaciation and Holocene. *Instytut Geologiczny. Biuletyn 118, Z Badań Czwartorzędu w Polsce* **8**: 179–232 [A. Rumek oznaczyła i zinterpretowała okrzemki]; 6. 1975. Sukcesja obrastania przedmiotów podwodnych przez rośliny i zwierzęta w cyklach rocznych. The succession of fouling of submerged objects by flora and fauna – in annual cycles. *Studia i Materiały Oceanologiczne* **9** (*Biologia Morza*): 15–44 [współautor: W. Mańkowski].

7c. Główne osiągnięcia naukowe – Opracowała pod względem fykologicznym niewielkie torfowisko w Borku Fałęckim (obecnie na terenie Krakowa) i stwierdziła bogatą florę okrzemek. Wśród nich jeden gatunek – *Pinnularia episcopalisformis* – opisała jako nowy dla nauki. Pod względem ekologicznym interesująca okazała się grupa gatunków arktyczno-alpejskich i halofitów; te ostatnie wskazywały na stare związki z mikroflorą liczniejszych niegdyś w tej okolicy solanek. Na podstawie obecności gatunków planktonowych wywnioskowała o istnieniu w przeszłości jeziora, które na skutek sukcesji zamieniło się w obecne torfowisko [patrz: p. 4, praca magisterska]. Sumiennie zestawiała wiadomości o gatunkach glonów wchodzących w skład planktonu Zatoki Gdańskiej i Puckiej, wykazała sezonowość flory planktonu, opracowanie fitoplanktonu w tej części Bałtyku w cyklu

rocznym jej autorstwa było nowatorskie [patrz: p. 4, prace doktorskie]. Dokonała analizy fitoplanktonu będącego pożywieniem larw storni i stwierdziła, że w ich diecie najwięcej było okrzemek [patrz: p. 7b, poz. 1]. Brała udział w pionierskich badaniach flory i fauny dennej Bałtyku prowadzonych przez zespół kierowany przez prof. Romana J. Wojtusiaka z Uniwersytetu Jagiellońskiego [patrz: p. 7b, poz. 2], a także w doświadczeniach nad sukcesją i rozmieszczeniem pionowym glonów na palach wbitych w dno morza, rezultatem tych ostatnich badań było stwierdzenie występowania 181 gatunków oraz kilkunastu odmian [patrz: p. 7b, poz. 6]. W latach 1955–1965 zbierała próbki planktonu i osobiście rejestrowała obserwacje w terenie, mające na celu uchwycenie i udokumentowanie zmian zachodzących w zespołach roślinnych i zwierzęcych w zbiorniku na Wiśle w Goczalkowicach; zaledwie niewielką część zebranych danych zdołała opracować i opublikować [patrz: p. 7b, poz. 4].

Była uważana w swych czasach za najlepszego w Polsce znawcę okrzemek.

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska – 1945 – zorganizowała pracownię algologiczną w Laboratorium Morskim Głównego Morskiego Urzędu Rybackiego. 1945–1952 – współpracowała z prof. Tadeuszem Sulmą (1905–1993) przy organizacji Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Lekarskiej w Gdańsku, 1946/1947 i 1947/1948 – prowadziła ćwiczenia i wycieczki z zakresu botaniki farmaceutycznej dla studentów I roku farmacji Akademii Lekarskiej w Gdańsku. 1947 – prowadziła zajęcia z algologii dla studentów szkół wyższych w ramach wakacyjnych kursów z zakresu biologii morza zorganizowanych w Morskim Laboratorium Morskiego Instytutu Rybackiego. 1948 i 1949 – w miesiącach letnich na zlecenie Ministerstwa Oświaty brała udział jako wykładowca w kursach szkoleniowych w zakresie biologii dla nauczycieli szkół podstawowych (Ognisko Przyrodnicze w Gdyni). 1950 – w ramach corocznych kursów biologiczno-rybackich organizowanych dla studentów szkół wyższych przez Morski Instytut Rybacki wykladała „Plankton

roślinny” oraz „Rośliny osiadłe morza”. 1951 – brała udział (w miesiącach letnich) jako wykładowca w kursach dla nauczycieli biologii szkół średnich z całej Polski, organizowanych przez warszawską Wyższą Szkołę Pedagogiczną. W okresie pracy w Morskim Instytucie Rybackim współpracowała z różnymi szkołami wyższymi dostarczając materiał algologiczny do ćwiczeń oraz udzielała pomocy przy opracowywaniu zagadnień algologicznych w laboratorium i w terenie. 1952 – zorganizowała Pracownię Ochrony Wód Powierzchniowych w ramach Oddziału Higieny Komunalnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Gdańsku. 5–10 X 1953 – uczestniczyła w kursie sanitarnej ochrony wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniem prowadzonym przez Państwową Zakład Higieny w Warszawie na zlecenie Instytutu Doskonalenia i Specjalizacji Kadr Lekarskich.

9. Działalność w innych dziedzinach – W czasie II wojny światowej była członkiem Rady Głównej Opiekuńczej (legitymacja nr 298).

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – 1952–1955 – Wojewódzka Stacja Sanitarnej-Epidemiologicznej w Gdańsku: kierownik Pracowni Ochrony Wód Powierzchniowych w Oddziale Higieny Komunalnej. 1955–1956 – kierownik Ośrodka Naukowo-Badawczego na Zbiorniku Zaporowym w Goczałkowicach Zakładu Badania Wodociągów i Kanalizacji Politechniki Śląskiej. 1957 – kierownik Ośrodka Naukowo-Badawczego na Zbiorniku Zaporowym w Goczałkowicach Zakładu Badania Wodociągów i Kanalizacji Instytutu Gospodarki Komunalnej w Warszawie. 1958–1962 – Stacja Hydrobiologiczna w Goczałkowicach Zakładu Biologii Wód PAN: 1 I – 28 II 1958 – p.o. [pełniła obowiązki] kierownika, a następnie 28 II 1958 – 8 IV 1962 – kierownik stacji. 1963–1965 – kierownik Ośrodka Badawczo-Doświadczalnego w Goczałkowicach Instytutu Gospodarki Komunalnej w Warszawie.

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia – [brak informacji].

12. Inne informacje – 1938 – otrzymała

zasilek z Komisji Fizjograficznej Polskiej Akademii Umiejętności na opracowanie okrzemek piaszczystych ławic podwodnych w pobliżu Półwyspu Helskiego, 1939 – otrzymała zasilek z Komisji Fizjograficznej PAU na opracowanie okrzemek ławic podwodnych Małego Morza [Zatoki Puckiej]. Od wybuchu II wojny światowej do połowy 1941 wraz z prof. J. Wołoszyńską opiekowała się Zakładem Botaniki Farmaceutycznej UJ zajęтым przez niemieckie oddziały wojskowe. Komitet Badań Fizjograficznych PAU finansował następujące jej badania: 1947 i 1948 – fitoplankton Zatoki Gdańskiej, 1951 – flora łąk podwodnych [na odcinku Jurata–Jastarnia], 1952 – dalsze badania florystyczne przybrzeżnych szuwarów i przyległych wydm Zatoki Puckiej na odcinku Jurata–Jastarnia. 1949 – na zlecenie Państwowej Rady Ochrony Przyrody opracowywała torfowisko „Bielawskie Błoto” pod względem algologicznym celem dostarczenia argumentacji dla utworzenia rezerwatu z wyłączonej części torfowiska oraz zagospodarowania pozostałej jego części. 1952–1955 – jako kierownik Pracowni Ochrony Wód Powierzchniowych przeprowadziła zespołowe badania stanu sanitarnego rzeczki Elblązanki od jeziora Drużno do ujścia do Zalewu Wiślanego oraz rzeki Wierzyca od źródeł do jej ujścia do Wisły. Podczas Zjazdu PTB w Gdańsku w 1955 wygłosiła referat „Fitoplankton polskiego Bałtyku” [niepublikowany]. Po służbowym przeniesieniu do Goczałkowic rozpoczęła badania kształtowania się życia biologicznego w środowisku wodnym nowo powstającego sztucznego zbiornika na Wiśle od pierwszych chwil zalewania terenów łądowych. Stację badawczą urządziła w baraku; pomimo tak trudnych warunków potrafiła zorganizować i utrzymać pracę naukową tej niewielkiej stacji. Początkowo rejestrowała w miarę możliwości wszystkie obserwacje dokonywane w terenie oraz zbierała próbki celem dokumentacji zachodzących zmian. Wykonywała szczegółowe analizy formującego się zespołu planktonowego. Rezultaty prac referowała na posiedzeniach Komitetu do Spraw Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego (w komisji do spraw gospodarki wodnej i ochrony wód przed

zanieczyszczeniem). Współpracowała również z Wojewódzkim Przedsiębiorstwem Wodociągów i Kanalizacji w Katowicach (udział w konferencjach awaryjnych i kontakty z laboratorium uzdatniania wody pitnej w Rejonie Goczałkowickim). Odznaczała się niezwykłym hartem ducha i niezmiennym zapałem do pracy. Była serdeczna, gościnna i uprzejma. Pomagała pracownikom Stacji Hydrobiologicznej oraz chętnie przyjmowała studentów, którzy w Goczałkowicach odbywali praktyki pod jej kierunkiem. Władza biegle językami: angielskim, francuskim, łacińskim, niemieckim i rosyjskim, słabo – czeskim. Była członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego od ok. 1934, a po II wojnie światowej należała również do Związku Zawodowego (od 15 V 1945) i Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej (od 1 II 1949). W I półroczu 1961 przebywała na urlopie naukowym celem napisania rozprawy habilitacyjnej [nie napisała]. Nie zdołałem ustalić miejsca pochówku.

13. Wykaz najważniejszych źródeł – Archiwalne: Archiwum Akademii Medycznej w Gdańsku (ul. M. Skłodowskiej-Curie 3a) – Umowa o pracę (Anna Rumkówna); Archiwum Nauki PAN i PAU (ul. św. Jana 26, Kraków) – K II-1 (akta osobowe A. Rumek); Archiwum UJ – KM 56 (Anna Rumek), S II 524 (“Liber promotio-nium Universitatis Jagellonicae”, 1932–1966) nr 10536, S II 619 (Anna Rumkówna), WF II 49 („Protokoły posiedzeń Rady Wydziału Filozoficznego” z lat akad. 1925/1926–1938/1939) k. 423, WMP 171 i 172 (Anna Rumek); Archiwum Urzędu Miasta Krakowa (ul. Dobrego Pasterza 116, Kraków) – Karty Rejestru Mieszkańców (E-10): ul. Kremerowska 8/8 (Anna Rumek). Publikowane: P. Köhler, 2002. *Botanika w Towarzystwie Naukowym Krakowskim, Akademii Umiejętności i Polskiej Akademii Umiejętności. Botany at the Academic Society of Cracow, Academy of Sciences and Letters and the Polish Academy of Sciences and Letters (1815–1952)*. Studia i materiały do dziejów Polskiej Akademii Umiejętności, t. 2; E. Krzyżanek, 1970. Dr Anna Rumek (1909–1969). *Acta Hydrobiologica* 12(4): 325–327; A. Ropelewski,

1978. Profesor Kazimierz Demel. Żołnierz – badacz morza – nauczyciel. Wydawnictwo Morskie Gdańsk, ss. 380; I. Turowska, 1975. 45-lecie Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej Akademii Medycznej im. Mikołaja Kopernika w Krakowie. Kraków, ss. 23, cyt. s. 4; I. Turowska, 1980. Działalność naukowa i dydaktyczna Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej w Krakowie. Kraków, ss. 68 + 20 tabl. (zdjęcia), cyt. s. 7.

14. Materiały ikonograficzne – Archiwalne: Archiwum Nauki PAN i PAU (ul. św. Jana 26, Kraków) – K II-1 (akta osobowe A. Rumek) [zdjęcie opublikowane w niniejszym biogramie]; Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej Collegium Medicum UJ: Kronika fotograficzna dziejów Katedry [album zdjęć pracowników katedry]. Publikowane: E. Krzyżanek, 1970. Dr Anna Rumek (1909–1969). *Acta Hydrobiologica* 12(4): 325–327; I. Turowska, 1980. Działalność naukowa i dydaktyczna Katedry i Zakładu Botaniki Farmaceutycznej w Krakowie. Kraków, ss. 68 + 20 tabl. (zdjęcia), zdjęcie nr 4.

Piotr KÖHLER

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

54. JADWIGA TELEŻYŃSKA

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – 24 IX 1906 Łuck (Wołyń), 12 I 2001 Wrocław.

2. Rodzina – ojciec – Konstanty Teleżyński (1871–1960), inżynier, architekt miejski w Łucku; matka – Weronika z domu Rymowicz (1875–1953), nauczycielka, absolwentka kursów pedagogicznych w Petersburgu; rodzeństwo – Henryk (1905–1989), profesor botaniki, organizator Katedry Anatomii i Cytologii Roślin w Instytucie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego (1947), później kierownik analogicznej katedry na Uniwersytecie Warszawskim; Helena (1910–1989), inżynier rolnik.

3. Wykształcenie – 1926 – egzamin maturalny w Prywatnym Żeńskim Gimnazjum W. Arciszowej w Lublinie; 1926–1930 – studia na Wydziale Ogrodniczym Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, specjalizacja: agronomia społeczna; 1928 – roczny staż w Państwowym Instytucie Naukowym Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach.

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – 14 X 1930 – inżynier ogrodnik, na podstawie pracy dyplomowej „Nasiennictwo ogrodnicze w Polsce” [niepublikowanej], wykonanej pod kierunkiem prof. W. Grabskiego [30 XII 1949 – tytuł uznany przez Wydział Ogrodniczy SGGW za stopień magistra nauk agrotechnicznych na podstawie Ustawy o stopniu inżyniera z dnia 28 I 1948]; [21 XI 1961 – publiczna obrona pracy doktorskiej podczas posiedzenia Rady Wydziału Rolniczego Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu, 23 XI 1961 – egzaminy z ogólnej uprawy roli i roślin oraz ekonomii politycznej], 28 XI 1961 – uchwała Rady Wydziału Rolniczego WSR we Wrocławiu o nadaniu tytułu doktora nauk rolno-leśnych na podstawie rozprawy „Wpływ odczynu, wilgotności gleby i światła na wzrost i plony cibory jadal-

nej” [promotor: prof. Bolesław Świętochowski z WSR we Wrocławiu] (praca opublikowana ze skrótami pt. Badania nad wrażliwością cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.) na niektóre warunki siedliska. Cz. I. Wpływ odczynu, wilgotności gleby i światła na wzrost i plon cibory jadalnej. *Zeszyty Naukowe WSR we Wrocławiu, Ser. Roln.* 15, 1962, 46: 119–164); 4 XII 1962 – promocja doktorska.

5. Przebieg pracy zawodowej – I 1931 – V 1933 – instruktorka powiatowa w Okręgowym Towarzystwie Organizacji i Kółek Rolniczych w Garwolinie. V 1933 – IX 1939 – inspektor Kół Gospodyń Wiejskich w Wołyńskiej Izbie Rolniczej w Łucku. 1939–1944 – praca w spółdzielczości rolniczej, później jako pielęgniarka w szpitalu i przychodni przeciwgruźliczej, okresowo agronom w Centrali Nasiennej w Łucku. 1945–1948 – pracowała w sowchozie w Sediu koło Uchty przy wyrębie lasu i w gospodarstwie rolnym oraz w obozie karnym w Uchcie. Od 1 VI 1949 – praca w Wydziale Oświaty Rolniczej Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu. 1 IX 1949 – 6 II 1952 – st. asystent, od 7 II 1952 (w brzmieniu nowej ustawy od 1 X 1962) do 30 IX 1973 – adiunkt Ogrodu Botanicznego, podlegającego Katedrze Ekologii i Geografii Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, 1950–1970 – zastępca kierownika tegoż ogrodu.

6. Podróże naukowe – trzymiesięczny staż w Bułgarii (w latach sześćdziesiątych).

7a. Zakres badań botanicznych – ekologia, aklimatyzacja i introdukcja roślin uprawnych, uprawa hydroponiczna roślin.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac. Była autorką 11 prac naukowych (w tym 3 we współautorstwie) oraz ponad 10 doniesień, prac popularnonaukowych i popularnych. Nie opublikowano jej pełnej bibliografii; niepublikowana – w Archiwum Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego; prace z okresu zatrudnienia w Ogrodzie Botanicznym w: Nowak T., Wójcik B., Mularczyk M. 1995. Katalog publikacji pracowników Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego i publikacji o Ogrodzie Botanicznym za

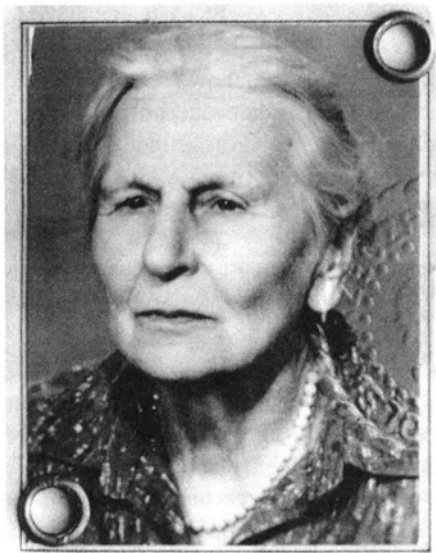
lata 1811–1994. *Prace Ogródu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego* 2(1): 199–307. Ważniejsze prace: 1. 1956. Próby uprawy *Cyperus esculentus* L. *Rocz. Nauk Roln.* 74 – A – I: 91–110; 2. 1960. Rośliny chronione. Morfologia i biologia roślin. [w:] J. Augustynowicz, J. Teleżyńska (red.), *Przewodnik po Ogródku Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław, s. 86–95, 95–107; 3. praca doktorska – patrz p. 4; 4. 1963. Badania nad wrażliwością cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.) na niektóre warunki siedliska. Cz. II. Badania nad kiełkowaniem bulwek cibory jadalnej. *Zesz. Nauk. WSR Wrocław, Ser. Roln.* 16, 49: 79–94; 5. 1970. Malina tekszła i możliwość jej uprawy. *Wiadomości Botaniczne* 14: 69–77; 6. 1971. Wpływ intensywności światła i długości dnia na produkcję biomasy siewek zbóż w uprawie hydroponicznej. *Acta Agrobotanica* 24(1): 87–110; 7. Teleżyński H., Teleżyńska J. 1973. Double fertilization in *Helianthus*. *Acta Soc. Bot. Pol.* 42: 323–343, pl. I–IV.

7c. Główne osiągnięcia naukowe – wyselekcjonowanie (wraz z zespołem) odmiany cibory jadalnej ‘Wera’, plennej, wysokotłuszczowej i przystosowanej do warunków klimatycznych Polski. Ponadto badania nad aklimatyzacją roślin użytkowych z gatunków *Rubus arcticus* i *Sophora japonica*, nad podkiełkowaniem zbóż na paszę witaminową oraz nad wegetatywnym rozmnażaniem roślin trudno korzeniących się.

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska – bezpośrednio po ukończeniu studiów zajmowała się szerzeniem oświaty rolniczej i pracą szkoleniową wśród kobiet wiejskich, obejmującą organizację pracy w domu i w obejściu, chów zwierząt gospodarskich, uprawę warzyw, żywienie rodziny, higienę, wychowywanie dzieci itd. Po wojnie, wraz z Zofią Gumińską i Janem Augustynowiczem, kierowała porządkowaniem i odbudową zniszczonego wskutek działań wojennych Ogródu Botanicznego we Wrocławiu. Zaprojektowała i zorganizowała przeznaczony dla uczniów i studentów dział morfologii i biologii roślin oraz założyła poletka z roślinami chronionymi.

Była główną organizatorką działalności dydaktycznej Ogródu, obejmującej oprowadzanie wycieczek i konsultacje. Prowadziła zajęcia praktyczne z wiedzy ogrodniczej dla studentów biologii oraz praktyki studenckie, nauczycielskie i uczniowskie. W Polskim Towarzystwie Botanicznym, którego członkiem była co najmniej od 1951 r., zajmowała się dydaktyką i popularyzacją wiedzy botanicznej, m.in. szkoleniem nauczycieli i organizacją wystaw. Jako członek Ligi Ochrony Przyrody prowadziła wykłady i szkolenia dla młodzieży i wychowawców. Działała też w Stowarzyszeniu Inżynierów i Techników Ogrodnictwa.

9. Działalność w innych dziedzinach – w latach szkolnych – ZHP; 1923–1925 – Organizacja Przyszłość (Pet); 1943 – 3 XII 1944 – łączniczka Inspektoratu Łuck 27. Wołyńskiej Dywizji AK, pod pseudonimem „Olga”; w okresie pracy zawodowej do 1939 – działalność w Centralnym Towarzystwie Organizacji i Kółek Rolniczych; w okresie powojennym – działalność religijna i charytatywna, m.in. w Klubie Inteligencji Katolickiej, w Katolickiej Poradni Rodzinnej, pomoc Polakom na Ukrainie i w Kazachstanie; działalność w Związku Nauczycielstwa Polskiego; współpraca z Kuratorium Oświaty i Wychowania, PTTK, Wojewódzkim Zarządem

Kółek Rolniczych; członkostwo w Światowym Stowarzyszeniu Żołnierzy AK.

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – Liga Ochrony Przyrody – członek Zarządu Okręgowego we Wrocławiu (do 1982).

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia – 1938 – Srebrny Krzyż Zasługi RP; 1954 – Srebrny, 1973 – Złoty Krzyż Zasługi PRL; 1972 – Złota Odznaka Honorowa Ligi Ochrony Przyrody; 28 IX 1983 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski; kilkakrotnie nagroda Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego.

12. Inne informacje – Dzieciństwo spędziła częściowo w Łucku, a częściowo w Małym Porsku będącym siedzibą szlacheckiego rodu Teleżyńskich herbu Gozdawa. W 1916 r., wobec zbliżającego się frontu, rodzina była zmuszona opuścić Wołyń i osiedliła się w Lublinie. Po ukończeniu studiów w Warszawie, w 1931 przeniosła się do Garwolina, a w 1933 powróciła do rodzinnego Łucka. Kierując pracą instruktorek powiatowych Wołyńskiej Izby Rolniczej odznaczała się dużą energią i samodzielnością. Zyskała autorytet i uznanie wśród współpracowników. Podczas okupacji Łucka pracowała w różnych instytucjach, działając równocześnie w konspiracji. W 1942 została zaprzysiężona w Związku Walki Zbrojnej, a następnie jako łączniczka AK utrzymywała kontakty z Delegaturą Okręgu, jeździła do Lublina, Równego, Włodzimierza i Horochowa. Używała swojego mieszkania na działalność konspiracyjną. Ułatwiała kontakty wykorzystując swoje wcześniejsze znajomości, m.in. z ks. Władysławem Bukowińskim (później, w latach 70. XX w., opracowała wraz ze swoją siostrą, Heleną Mittelstaedt kalendarium jego życia). 3 XII 1944 aresztowana przez UB, IV 1945 wywieziona do Komi Autonomicznej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, skazana na 5 lat łagru. Była człowiekiem wyjątkowym, zawsze otwartym na potrzeby innych. Jej codzienna troska o sprawy materialne i duchowe osób z bliższego i dalszego otoczenia obejmowała, obok członków rodziny, wielu przyjaciół, znajomych i nieznajomych, z którymi się zetknęła.

Potrafiła zrozumieć każdego, udzielić porady i podnieść na duchu w trudnych sytuacjach. Gorąca patriotka, człowiek wielkiego serca, optymizmu i życzliwości, religijny, prawy, obowiązkowy, zawsze gotowy do pomocy i poświęcenia. 16 I 2001 spoczęła w grobie swoich rodziców na cmentarzu parafialnym św. Wawrzyńca we Wrocławiu.

13. Wykaz najważniejszych źródeł – Archiwalne: Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego: akta osobowe RK-120/alf. – Jadwiga Teleżyńska; Archiwum Akademii Rolniczej we Wrocławiu: akta dotyczące przewodu doktorskiego RdW-4000/18/86/3T; Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Dział Rękopisów: P. Zaleski, „Wspomnienia wołyńskie”, 1980–1981 (sygn. 16730/II); archiwum rodzinne: „Dane dotyczące pracy zawodowej i społecznej dr Jadwigi Teleżyńskiej Adiunkta Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego”, Wrocław, 6 XI 1972; „Wniosek o nadanie dr Jadwidze Teleżyńskiej Krzyża Kawalerskiego Orderu Odrodzenia Polski z tytułu ponad 30-letniej, szczególnie wyróżniającej się pracy dydaktyczno-wychowawczej”, Wrocław, 28 III 1983, Nr OB9120/83; „Ankieta personalna żołnierza 27 Wołyńskiej Dywizji AK”, 16 I 1995. Publikowane: Mikułowski B. 2001. Wspomnienie pośmiertne o Jadwidze Teleżyńskiej. *Wołanie z Wołynia* 3 (maj–czerwiec 2001): 41–42.

14. Materiały ikonograficzne – archiwum rodzinne.

Magdalena MULARCZYK

PRACE DR JADWIGI TELEŻYŃSKIEJ

1. Nasiennictwo ogrodnicze w Polsce. Praca dyplomowa nie publikowana. Warszawa 1930, 20 s.
2. Prace Kół Gospodyń Wiejskich w rejonie mleczarń. W: Rolnictwo a mleczarstwo. Wydawnictwo Wołyńskiej Izby Rolniczej, Łuck 1936, s. 303–313.
3. Wytyczne prac w Kółach Gospodyń Wiejskich w dziedzinie wytwórczości roślinnej. Wydawnictwo CTOiKR, Warszawa 1938, s. 89–116. Wyd. 2.: Wydawnictwo Izby Rolniczej, Kraków 1946, 28 s.
4. Wyniki prac nad aklimatyzacją i uprawą *Cyperus esculentus* L. Biuletyn Ogrodów Botanicznych nr 3, 1955, *Acta Soc. Bot. Pol.* 24(4): 766–769.

5. Próby uprawy *Cyperus esculentus* (cibora jadalna – migdałki ziemne). *Rocz. Nauk Roln.*, 1956, **74** – A – I: 91–110.
6. Cibora – cenna roślina uprawna. *Przegląd Ogrodniczy* (6): 28–30. Warszawa 1957.
7. Morfologia i biologia roślin. W: J. AUGUSTYNOWICZ, J. TELEŻYŃSKA (red.), Przewodnik po Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1960, s. 95–107.
8. Rośliny chronione. W: J. AUGUSTYNOWICZ, J. TELEŻYŃSKA (red.), Przewodnik po Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1960, s. 86–95.
9. Uprawa cibory jadalnej. *Hasło Ogrodnicze*, 1961, 6: 208–209.
10. Badania nad wrażliwością cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.) na niektóre warunki siedliska. Część I. Wpływ odczynu, wilgotności gleby i światła na wzrost i plony cibory jadalnej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu*, 1962, nr 46 (Rolnictwo XV): 119–164.
11. Badania nad wrażliwością cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.) na niektóre warunki siedliska. Część II. Badania nad kiełkowaniem bulwek cibory jadalnej. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu*, 1962, nr 49 (Rolnictwo XVI): 79–95.
12. Badania nad przechowywaniem nasieniach bulwek cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.). *Biuletyn Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin* nr 1, 1963, s. 105–110.
13. Zastosowanie uprawy hydroponicznej i płytek gipsowych przy badaniu wzrostu zielonej masy zbóż. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* nr 3, 1965, *Wiadomości Botaniczne*, tom IX, zeszyt 3, s. 247–251.
14. Malina tekszla i możliwość jej uprawy. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* nr 1, 1970, *Wiadomości Botaniczne*, tom XIV, zeszyt 1, 1970, s. 69–77.
15. Wpływ intensywności światła i długości dnia na produkcję biomasy siewek zbóż w uprawie hydroponicznej. *Acta Agrobotanica*, 1971, **24** (1): 87–110.
16. Łzawica ogrodowa. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* nr 3, 1972, *Wiad. Bot.* **16** (3): 189–195.
17. Obserwacje wzrostu i rozwoju łzawicy ogrodowej w Ogrodzie Botanicznym Uniwersytetu Wrocławskiego. *Biologia w Szkole*, 1972, (135/5): 50–59.
18. Kolekcje roślinne oraz niektóre zadania organizacyjne ogrodów botanicznych. *Biuletyn Ogrodów Botanicznych* nr 2, 1973, *Wiadomości Botaniczne*, tom XVII, zeszyt 2: 117–119.
19. Wpływ różnych warunków klimatyczno-glebowych Polski na plonowanie cibory jadalnej i jakość jej bulwek. *Acta Universitatis Wratislaviensis* No 530, *Prace Botaniczne* XXV, 1982, s. 41–62.
20. HRYNKIEWICZ J., TELEŻYŃSKA J. Perelkowiec japoński (*Sophora japonica* L.) w parkach wrocławskich. *Rocznik Dendrologiczny* vol. XIX, 1965, s. 141–149.
21. ŚWIĘTOCHOWSKI B., KRĘŻEL R., TELEŻYŃSKA J. Wpływ terminu sadzenia przy różnym nawożeniu mineralnym na plony bulwek cibory jadalnej (*Cyperus esculentus* L.). *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Rolniczej we Wrocławiu*, 1958, nr 14, s. 105–117.
22. TELEŻYŃSKA J., KAROLINI W. Cibora jadalna, czyli migdał ziemny. *Owoce, Warzywa, Kwiaty* nr 18, Warszawa. [ok. 1970].
23. TELEŻYŃSKI H., TELEŻYŃSKA J. 1973. Double fertilization in *Helianthus*. *Acta Soc. Bot. Pol.* **42**: 323–343, pl. I–IV.

LEKSYKON BOTANIKÓW POLSKICH

Dictionary of Polish Botanists

55. JADWIGA HALINA SUPNIEWSKA

1. Data i miejsce urodzenia i śmierci – 3 V 1913 Turek (Wielkopolska), – 2 I 1984 Kraków.

2. Rodzina – ojciec – Stefan Obrębski, urzędnik, matka – Maria [brak informacji o nazwisku]

rodowym], pianistka, mąż – Janusz Supniewski (1899–1964), profesor farmakologii w Uniwersytecie Jagiellońskim, następnie w Akademii Medycznej w Krakowie, a w końcu kierownik Zakładu Farmakologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie [ślub 9 VII 1936].

3. Wykształcenie – brak informacji o początkowych etapach edukacji, 1932 – matura w gimnazjum humanistycznym im. Królowej Jadwigi w Poznaniu. 1932/1933–1935/1936 – studia na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, 1936 – absolutorium. 1951–1952 – Uniwersytet Jagielloński, Katedra Anatomii i Cytologii Roślin: uzupełniający kurs technik badań cytologicznych odbyty pod kierunkiem prof. Marii Skalińskiej.

4. Stopnie naukowe i dane bibliograficzne rozpraw – 26 VI 1939 – mgr filozofii w zakresie botaniki [obrona na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego, przewodniczący komisji egzaminacyjnej: prof. Adam Wodziczko] na podstawie pracy: „Drewna kopalne z pokładów czwartorzędowych w Łękach Dolnych koło Pilzna” [wykonanej w Instytucie Botanicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego pod kierunkiem prof. Władysława Szafera, opublikowanej jako część pracy: M. Klimaszewski, W. Szafer, 1945. Plejstocen w Łękach Dolnych koło Tarnowa. The pleistocen in Łęki Dolne near Tarnów. *Starunia* 19: 1–34]. 11 XII 1961 [publiczna obrona] – doktor nauk przyrodniczych [18 IV 1962 – promocja na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UJ, promotor: prof. Marek Gatty-Kostyál] na podstawie rozprawy: „*Ammi visnaga* Lam. – zawartość ciał leczniczych w surowcu krajowym”, opublikowanej poprzednio w trzech częściach: 1. Badania nad *Ammi visnaga* Lam. Część I. Próba uprawy w Polsce. *Dissertationes Pharmaceuticae* 1954 6: 129–147; 2. Badania nad *Ammi visnaga* Lam. Część II. Oznaczenie zawartości keliny w surowcu krajowym. *Dissertationes Pharmaceuticae* 1956 8(1): 63–74; 3. Badania nad *Ammi visnaga* Lam. Część III. Otrzymanie keliny z surowca krajowego. *Dissertationes Pharmaceuticae* 1957 9(1): 61–71. 1 II 1971 – powołanie przez Sekretarza Naukowego Polskiej Akademii Nauk na stanowisko samo-

dzielnego pracownika naukowo-badawczego [według ówczesnie obowiązującej *Ustawy o PAN* stanowisko to było równorzędne ze stanowiskiem docenta i tak też była tytułowana, stanowisko takie otrzymywały osoby na podstawie dorobku naukowego, ale nie posiadające habilitacji].

5. Przebieg pracy zawodowej – 1937–1938 – Uniwersytet Jagielloński: Instytut Botaniczny: wolontariuszka [wykonywała pracę magisterską – oznaczała drewna kopalne pod kierunkiem prof. Władysława Szafera]. 1939–1945 – w czasie II wojny światowej utrzymywała się z szycia. 1945–1946 – Uniwersytet Jagielloński: Ogród Botaniczny, dział roślin leczniczych – asystent wolontariusz. 1947–1948 – wykonywała analizy paleobotaniczne jako prace zlecone dla Muzeum Ziemi w Warszawie i Muzeum Archeologicznego Polskiej Akademii Umiejętności. I III 1949–1951 – Instytut Geologiczny w Warszawie, Pracownia Paleobotaniczna [mieszcząca się w Krakowie w Instytucie Botanicznym UJ]: 1949 – pracownik naukowy, 1950–1951 – adiunkt. 1953–1972 [1972–1983 pracowała na 1/4 etatu] – Komisja Nauk Farmaceutycznych PAN, przejęta w 1954 przez Zakład Farmakologii PAN, od 1974 Instytut Farmakologii PAN: 1 I 1953 – 31 X 1954 – Stacja Badania Roślin Leczniczych w Bronowicach koło Krakowa – prace zlecone, 1 XI 1954 – 30 VI 1956 – starszy asystent, 30 VI 1956 – 31 I 1971 – adiunkt, 1 II 1971 – 31 I 1972 – samodzielny pracownik naukowo-badawczy. 1 II 1972 – emerytowana. Po przejściu na emeryturę zatrudniona w niepełnym wymiarze godzin w okresie 1 II 1972 – 1 IV 1983.

6. Podróże naukowe – 1936–1938 – wyjazdy do Włoch, Francji, Jugosławii, Czechosłowacji i na Węgry w celu zapoznania się z roślinnością śródziemnomorską, 1958 – Francja (m.in. Uniwersytet Paryski, Milly-La-Forêt, Montpellier), 1959 – Szwecja (Laboratory of Cytogenetics, Swedish Seed Association, Svalöf), 1960 – Szwajcaria (Laboratoire de Physiologie Végétal, Université de Lausanne), 1961 – Jugosławia (Instytut Badania Roślin Leczniczych, Belgrad), 1964 – dwumiesięczne stypendium otrzymane z Wanda Roehr Foundation na pobyt w Holandii (Wageningen, Baarn, Leyda, Utrecht).

7a. Zakres badań botanicznych – kultury tkankowe roślin leczniczych, fitochemia, paleobotanika.

7b. Liczba wszystkich publikacji botanicznych, miejsce opublikowania pełnej bibliografii prac, wykaz ważniejszych prac – Była autorką lub współautorką 40 publikacji. Niepełny spis jej publikacji zawierają opracowania: M. Górkiewiczowa, B. Morawska-Nowak. 1984. *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Farmakologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie (1954–1983). Bibliography of publications written by the staff of the Pharmacological Institute of Polish Academy of Sciences in Cracow (1954–1983)*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź, Zakł. Narod. im. Ossolińskich, ss. 362; B. Morawska-Nowak, M. Górkiewiczowa, 1994. *Bibliografia publikacji pracowników Instytutu Farmakologii Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Cz. II (1984–1993). Bibliography of publications written by the staff of Institute of Pharmacology of Polish Academy of Sciences in Cracow. Part II (1984–1993)*. Instytut Farmakologii PAN, Kraków, ss. XLII + 184; pełna bibliografia – w posiadaniu autora. Najważniejszych 10 prac (oprócz rozpraw doktorskich): 1. 1958. Wpływ kinetyny na procesy mitotyczne w merystemach wierzchołkowych korzeni roślin. *Dissertationes Pharmaceuticae* **10**(4): 265–280; 2. 1959. Grzyby wywołujące halucynacje i ich składniki chemiczne. *Postępy Higieny i Medycyny Doświadczalnej* **13**: 265–282 [współautor: J. Supniewski]; 3. 1963. Observations on the action of trimethyl- β -chloroethylammonium chloride on plants. II. Wheat, carrot, beet. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences, Série des Sciences Biologiques* **11**(3): 155–159; 4. 1963. Observations on the action of trimethyl- β -chloroethylammonium chloride on plants. III. Effect of the growth of hypocotyls of the radish. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences, Série des Sciences Biologiques* **11**(8): 411–416; 5. 1969. Biological effects of n-nitrosodiethylamine on the development of *Raphanus sativus* L. var. *radicula* DC, cv. Saxa. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences, Série des Sciences Biologiques* **17**(2): 115–120 [współautorka:

B. Dohnal]; 6. 1969. Further observations on the biological effect of n-nitrosodiethylamine of some plants. *Bulletin de l'Académie Polonaise des Sciences, Série des Sciences Biologiques* **17**(4): 251–255 [współautorka: B. Dohnal]; 7. 1972. Tissue culture of *Solanum laciniatum* Ait. Part I. *Dissertationes Pharmaceuticae et Pharmacologicae* **24**(2): 187–192 [współautorka: B. Dohnal]; 8. 1972. Tissue culture of *Solanum laciniatum* Ait. Part II. Analysis of some compounds biosynthesized *in vitro*. *Dissertationes Pharmaceuticae et Pharmacologicae* **24**(2): 193–203 [współautorka: B. Dohnal]; 9. 1977. Chromatographic study of marmesin and visnagin occurrence in *Ammi visnaga* Lam. suspension tissue cultures. *Acta Soc. Bot. Pol.* **46**(4): 559–567 [współautorka: B. Dohnal]; 10. 1982. Terpenoids in tissue culture of *Strophanthus intermedius* Pax. *Acta Biologica Cracoviensia, Series: Botanica* **24**: 37–42 [współautorki: B. Rozkrutowa, B. Dohnal].

7c. Główne osiągnięcia naukowe – Przeprowadziła analizę fitochemiczną metabolitów wtórnych *Ammi visnaga* oraz wyizolowała kelinę i oznaczyła zawartość tego związku w różnych organach tej rośliny [patrz: p. 4, prace doktorskie]; wykazała, że kinetyna w optymalnych stężeniach pobudza wzrost korzeni [patrz: p. 7b, poz. 1]; przebadła aktywność biologiczną związków wpływających na wzrost roślin: chlorku trimetylo- β -chloroetyloamoniowego i n-nitrozodietylaminy (wykazała, że pod wpływem pierwszego z nich korzenie rosną lepiej, a części nadziemne gorzej [patrz: p. 7b, poz. 3, 4], natomiast pewne stężenia drugiego z powyższych związków powodują szybszy wzrost roślin *Raphanus sativus* [patrz: p. 7b, poz. 5, 6]); otrzymała i opisała kalusy z korzeni, łodyg, liści i owoców *Solanum laciniatum* [patrz: p. 7b, poz. 7]; stwierdziła, że metabolizm hodowli tkankowych *Solanum laciniatum* prowadzonych przez 2–3 lata *in vitro* jest różny od roślin gruntowych, wykazała duże różnice w biosyntezie wolnych aminokwasów (ilości na ogół mniejsze, zespół ich liczniejszy), wykazała również, że w badanych kalusach nie zachodzi biosynteza alkaloidów steroidowych [patrz: p. 7b, poz. 8]; wykazała, że w komór-

kach z hodowli zawieszinowych *Ammi visnaga* występuje furanochromon (wisnagina) i furanokumaryna (marmezyna), natomiast większe ilości tych związków występują w hodowlach wykazujących daleko posuniętą organogenezę [patrz: p. 7b, poz. 9]; stwierdziła występowanie terpenoidów (cholesterolu, stigmasterolu i β -sitosterolu) w kulturach tkankowych *Strophanthus intermedius* Pax. [patrz: p. 7b, poz. 10].

Jej głównym osiągnięciem jest zainicjowanie, a następnie prowadzenie prac badawczych w zakresie hodowli tkanek roślin leczniczych. Prowadziła badania fitochemiczne uzyskanych tkanek ukierunkowane głównie na zawartość związków biologicznie czynnych. Badała również wpływ substancji wzrostowych i mutagennych na rośliny oraz kultury tkankowe.

8. Działalność dydaktyczna, organizatorska i kolekcjonerska – Zorganizowała i przez wiele lat prowadziła pionierską w skali Polski pracownię hodowli tkanek roślin leczniczych.

9. Działalność w innych dziedzinach – Zapisła w testamencie ogromną, jak na ówczesne warunki, kwotę 1 000 000 zł na rzecz Instytutu Farmakologii PAN i Katedry Farmakologii Akademii Medycznej w Krakowie. Obie instytucje otrzymały po 500 000 zł. Instytut Farmakologii przyjął zapis i utworzył w 1985 Fundację im. Jadwigi i Janusza Supniewskich. Akademia Medyczna również przyjęła zapis i uchwałą Senatu AM przekazała całą kwotę na potrzeby swej Katedry Farmakologii.

10. Ważniejsze godności i stanowiska w instytucjach, towarzystwach naukowych i redakcjach – I II 1972 – I IV 1983 – już po przejściu na emeryturę nadal kierowała w pracowni, następnie Zakładzie Fitochemii Instytutu Farmakologii PAN badaniami naukowymi w zakresie hodowli *in vitro* tkanek roślin leczniczych.

11. Najważniejsze wyróżnienia i odznaczenia – 1979 – Nagroda Jubileuszowa przyznana przez dyrektora Instytutu Farmakologii PAN.

12. Inne informacje – Była członkiem Polskiego Towarzystwa Botanicznego (od ok. 1946) i Polskiego Towarzystwa Geologicznego. W połowie lat 60-tych XX w. przygotowywała rozprawę habilitacyjną, ale jej nie ukończyła.

Biegłe władała językiem francuskim. Była pracownikiem bardzo pilnym i sumiennym.

13. Wykaz najważniejszych źródeł – Archiwalne: Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego – S III 246 (Jadwiga Supniewska), W BiNoZ 166 (Jadwiga Supniewska); Instytut Farmakologii PAN (ul. Smętna 12, 31-343 Kraków) – teczka osobowa; Sekretariat uczelni Collegium Medicum UJ (ul. św. Anny 12, 31-008 Kraków) – Protokoły posiedzeń Senatu AM z 1984. Publikowane: S. Kohlmünzer, B. Dohnal, B. Rozkrutowa, 1986. Doc. dr Jadwiga Halina Supniewska (1913–1984). *Wiad. Bot.* **30**(1): 3–6; E. Zastawniak, P. Köhler, 2001. Polskie badania paleobotaniczne trzeciorzędu. Polish palaeobotanical research of the Tertiary. *Botanical Guidebooks* **25**: 158.

14. Materiały ikonograficzne – Archiwalne: Instytut Farmakologii PAN (ul. Smętna 12, 31-343 Kraków) – teczka osobowa. Publikowane: S. Kohlmünzer, B. Dohnal, B. Rozkrutowa, 1986. Doc. dr Jadwiga Halina Supniewska (1913–1984). *Wiad. Bot.* **30**(1): 3–6.

Piotr KÖHLER

Konsultacja: prof. dr hab. Wanda KISIEL

WSPOMNIENIE O MOIM NAUCZYCIELU

Remembrance on my teacher

20 października 2004 roku odeszła od nas nagle Prof. dr Wanda Truszkowska, emerytowany profesor zwyczajny Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Jej tragiczna śmierć była wielkim wstrząsem dla całego środowiska naukowego, gdyż do ostatniej chwili swego życia była wśród nas, mimo przejścia w 1987 roku na emeryturę. Niezwykle przywiązanie Pani Profesor do środowiska akademickiego, gdzie przez 33 lata piastowała funkcję kierownika Katedry Fitoopatologii, nie pozwoliły Jej zostawić swoich współpracowników. Była i zawsze będzie dla nas naukowym autorytetem.

Profesor W. Truszkowska urodziła się 8 kwietnia 1917 roku w Sosnowcu, gdzie w 1935 roku zdała maturę w Państwowym Gimnazjum

im. E. Plater. W roku następnym podjęła studia w zakresie botaniki na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego. Działania wojenne przerwały studia, zaczęła pracować w Polskim Czerwonym Krzyżu w Sosnowcu. Wstąpiła do Związku Walki Zbrojnej, gdzie pracowała przy kolportażu prasy konspiracyjnej w Zagłębiu Dąbrowskim. Dramatyczne przeżycia rodzinne: wywiezienie siostry do obozu koncentracyjnego w Ravensbrück oraz śmierć najbliższego Jej człowieka w Oświęcimiu, były przyczyną rezygnacji z pracy w podziemiu. Po wojnie W. Truszkowska wróciła na studia do Poznania, gdzie w 1946 roku uzyskała dyplom magistra filozofii w zakresie botaniki. W tym samym roku podjęła pracę, jako asystent w Katedrze Botaniki i Farmakognozji Uniwersytetu i Politechniki we Wrocławiu.

Od stycznia 1950 roku, aż do ostatnich dni swego życia pracowała niestrudzenie w Katedrze Fitopatologii, uzyskując kolejne stopnie i tytuły naukowe; w 1950 roku doktora (Uniwersytet im. M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie); w 1954 roku docenta; w 1963 roku profesora nadzwyczajnego; w 1973 roku profesora zwyczajnego.

Wielostronne zainteresowania naukowe Profesor Truszkowskiej obejmują cztery główne dziedziny: botanikę, mikologię, fitopatologię oraz ekologię. W obrębie zainteresowań Pani Profesor W. Truszkowskiej można wyodrębnić dwa główne nurty. Jeden obejmuje zagadnienia związane z chorobami roślin powodowanych przez grzyby, w aspekcie ekologii, zaś drugi związany był z badaniami *Pyrenomyces*. Wspaniałe zbiory tych grzybów powstały dzięki ogromnej pasji twórczej Pani Profesor i będą służyć zawsze wielu zainteresowanym mikologom i botanikom. Choroby roślin uprawnych, powodowane przez grzyby, były traktowane przez Panią Profesor nie tylko z punktu widzenia fitopatologa, lecz również botanika i ekologa. Bardzo istotne było poznanie nie tylko sprawców tych chorób, lecz również ich zapobieganie. W związku z tym, wspólnie z „uprawowcami” prowadziła badania dotyczące wpływu czynników agrotechnicznych (płodozmian, technika uprawy roli) na zdrowotność roślin uprawnych. Zapoczątkowały one cykl

prac opisujących procesy biotyczne zachodzące w środowisku glebowym oraz wśród roślin. Szereg prac poświęciła również badaniom zdrowotności nasion roślin uprawnych w aspekcie przechowywania ich w różnych warunkach środowiska.

W wyniku swoich wieloletnich badań opracowała 110 publikacji w tym: 90 oryginalnych prac twórczych, 10 prac popularnonaukowych oraz 10 artykułów. Publikacje naukowe z zakresu fitopatologii, mikologii i ekologii wniosły znaczący wkład w rozwój nie tylko polskiej, ale również światowej nauki.

Profesor Wanda Truszkowska równolegle z badaniami naukowymi prowadziła działalność dydaktyczną. Dzięki zaangażowaniu, głębokiej wiedzy i pasji naukowej, prowadzone przez Nią zajęcia dydaktyczne stały na bardzo wysokim poziomie i były świetnie odbierane przez grono słuchaczy. Nauczanie sprawiało zawsze Pani Profesor wiele radości i satysfakcji. Starła się służyć ludziom swoją wiedzą i doświadczeniem. Dzięki temu mogła wypromować 80 magistrów oraz 11 doktorów. Była recenzentem 29 rozpraw habilitacyjnych; wielu pracownikom opiniowała ich dorobek naukowy na tytuł profesora. Śledzenie kariery naukowej swoich uczniów, z których kilkunastu jest już profesorami, sprawiało Pani Profesor zawsze dużo radości, była z nich po prostu dumna. Niewątpliwie o Pani Profesor można mówić jako o Mistrzu-Nauczycielu, który potrafił swój entuzjazm i pasję naukową zaszczerpić wielu ludziom.

Pani Profesor była również „filarem” wielu Towarzystw Naukowych. Jej działalność rozpoczęła się w 1947 roku, od momentu wstąpienia do Oddziału Wrocławskiego Polskiego Towarzy-

stwa Botanicznego, gdzie pełniła różne funkcje. Przewodniczącą tego Towarzystwa była przez trzy kolejne kadencje, zawsze bardzo zaangażowana w jego działalność naukową. Jako botanik i honorowy członek Towarzystwa była emocjonalnie z nim związana, aż do ostatnich dni swego życia. Uważała bowiem, że uczestniczenie w zebraniach naukowych oraz wspólnych wycieczkach do rezerwatów przyrody, może pomóc w poszerzeniu wiadomości z wielu dziedzin. Równoległe z działalnością w Polskim Towarzystwie Botanicznym, aktywnie uczestniczyła w powstawaniu Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego. Przewodniczącym Zarządu Głównego tego Towarzystwa z siedzibą w Poznaniu był prof. dr Karol Mańka. Natomiast Profesor Wanda Truszkowska utworzyła w 1971 roku Oddział Wrocławski PTFitu, gdzie, aż do 1996 r. pełniła funkcję przewodniczącego. Potrafiła wokół siebie zrzęścić wielu ludzi, którzy zafascynowani problemami fitopatologii, stali się członkami Polskiego Towarzystwa Fitopatologicznego, lub też jego wiernymi sympatykami. W uznaniu ogromnych zasług Polskie Towarzystwo Fitopatologiczne uhonorowało Panią Profesor członkostwem honorowym.

Swoją działalność naukową prowadziła również we Wrocławskim Towarzystwie Naukowym i Towarzystwie Nauk Agrotechnicznych, piastując różne funkcje, włącznie z przewodniczeniem w WTN-ie. Wszystkim nam się wydawało, że Pani Profesor stale będzie aktywnie uczestniczyć w naszych zebraniach naukowych. Z właściwą sobie energią i entuzjazmem potrafiła stawiać zarówno ciekawe pytania, jak i rozwiązywać problemy. Będzie nam bardzo brakowało Pani Profesor, lecz jak pisze ks. Jan Twardowski: „Można odejść na zawsze by stale być blisko.”

Nauka była dla Pani Profesor wielką pasją i sensem życia, dlatego zdawać by się mogło, że nie miała już czasu na nic więcej. A jednak, jako wspaniała Człowiek żarliwej wiary, wielki patriota, wrażliwy na krzywdę ludzi oraz zwierząt, udzielała się bardzo aktywnie w wielu towarzystwach. Należała do: Klubu Inteligencji Katolickiej, Towarzystwa Przyjaciół KUL-u, Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej,

Towarzystwa Pomocy im. Św. Brata Alberta oraz Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami. Dla Towarzystw tych była nie tylko wsparciem duchowym, ale i materialnym, co pięknie zaznaczyła w swej ostatniej woli.

Pani Profesor Wanda Truszkowska pozostanie w naszej pamięci jako wybitny uczony, nauczyciel wielu pokoleń młodych ludzi. Człowiek o wielkiej kulturze osobistej, który swoją postawą będzie zawsze wzorem do naśladowania. Często korzystaliśmy z Jej ogromnej wiedzy i doświadczenia. Dziękujemy za to wszystko Pani Profesor i obiecujemy, że Cię nie zawiedzimy. Wierzmy, że tam gdzie teraz przebywasz, nie masz już żadnych problemów i zmartwień.

Małgorzata NARKIEWICZ-JODKO

BOTANIKA NA WESOŁO FUN BOTANY

Wykaz chorób, z którymi prędzej czy później zetknie się botanik . . .

Drzączka (*Briza*)
Gnidosz (*Pedicularis*)
Liszajec (*Lepraria*)
Wszawiec (*Tordylium*)
Zaraza (*Orobanche*)
Rumian (*Anthemis*)
Krwawnica (*Lythrum*)
Włośnica (*Setaria*)
Świerzbica (*Knautia*)
Owsica (*Avenastrum*)
Pokrzywa (*Urtica*)
Glistnik (*Chelidonium*)
Ospowiec (*Varicellaria*)
Plamica (*Arthonia*)

. . . a na które, na szczęście, istnieje w przyrodzie uniwersalne panaceum:

Gojnik (*Sideritis*)

Lidia NOWAK